

Bruksela, dnia 26.4.2018r.
COM(2018) 236 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Zwalczanie dezinformacji w internecie: podejście europejskie

1. WPROWADZENIE

Europa musi obecnie zmierzyć się z istotnym wyzwaniem, jakim jest narażenie obywateli na dezinformację na dużą skalę, w tym na informacje wprowadzające w błąd czy też po prostu fałszywe.

Podstawą funkcjonowania naszego otwartego społeczeństwa demokratycznego są debaty publiczne, które umożliwiają świadomym obywatelom wyrażenie woli za pośrednictwem wolnych i uczciwych procesów politycznych. Tradycyjnie media odgrywały istotną rolę w rozliczaniu organów publicznych oraz przekazywaniu informacji umożliwiających obywatelom formułowanie własnych poglądów na tematy społeczne oraz aktywnie i skutecznie uczestniczyć w społeczeństwie demokratycznym. W Europie tradycyjne media podlegają szerokiemu wachlarzowi przepisów dotyczących bezstronności, pluralizmu, różnorodności kulturowej, szkodliwych treści, treści reklamowych i sponsorowanych. Demokracja w Unii Europejskiej opiera się na istnieniu wolnych i niezależnych mediów¹.

Internet nie tylko znacznie zwiększył ilość i różnorodność wiadomości dostępnych dla obywateli, ale także bardzo zmienił sposób, w jaki uzyskują oni dostęp do wiadomości i korzystają z nich. Media internetowe stają się obecnie głównym źródłem informacji szczególnie dla młodszych użytkowników. Łatwa dostępność zróżnicowanych informacji wysokiej jakości może potencjalnie spowodować, że procesy demokratyczne staną się bardziej partycypacyjne i sprzyjające włączeniu społecznemu.

Nowe technologie mogą być jednak wykorzystywane, w szczególności w mediach społecznościowych, do rozpowszechniania dezinformacji w niespotykanej dotychczas skali, z bezprecedensową szybkością i precyzją, prowadząc do tworzenia spersonalizowanych sfer informacji, które wzmacniają przekaz kampanii dezinformacyjnych.

Dezinformacja podważa zaufanie do instytucji, mediów cyfrowych i tradycyjnych oraz szkodzi demokracji przez utrudnianie obywatelom podejmowania świadomych decyzji. Dezinformacja jest również często podstawą radykalnych i ekstremistycznych idei i działań. Ogranicza ona wolność słowa, która stanowi prawo podstawowe zapisane w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (Karta)². Wolność wypowiedzi obejmuje poszanowanie wolności i pluralizmu mediów oraz prawo obywateli do posiadania opinii oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei „bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe”.

Głównym obowiązkiem podmiotów państwowych w zakresie wolności słowa i wolności mediów jest powstrzymanie się od ingerencji i cenzury oraz zapewnienie środowiska sprzyjającego włączeniu społecznemu i pluralistycznej debacie publicznej. Treści zgodne z prawem, nawet rzekomo szkodliwe, są zasadniczo chronione przez wolność wypowiedzi i – w przypadku gdy usunięcie samej treści może być uzasadnione – należy z nimi postępować inaczej niż z treściami niezgodnymi z prawem. Jak stwierdził

¹ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf

² Art. 11 Karty. Art. 6 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej nadaje Karcie moc wiążącą i stwierdza, że „ma [ona] taką samą moc prawną jak Traktaty”.

Europejski Trybunał Praw Człowieka, jest to szczególnie ważne w odniesieniu do wyborów³.

Masowe kampanie dezinformacyjne w internecie są często wykorzystywane przez różne podmioty krajowe i zagraniczne w celu siania nieufności i tworzenia napięć społecznych, co może mieć poważne konsekwencje dla naszego bezpieczeństwa. Ponadto kampanie dezinformacyjne prowadzone przez państwa trzecie mogą stanowić część zagrożeń hybrydowych dla bezpieczeństwa wewnętrznego, w tym procesów wyborczych, w szczególności w połączeniu z cyberatakami. Przykładowo walka informacyjna została jednoznacznie uznana za jeden z obszarów rosyjskiej doktryny wojskowej⁴.

Rozpowszechnianie dezinformacji wpływa również na procesy kształtowania polityki przez wywieranie nacisku na opinię publiczną. Podmioty krajowe i zagraniczne mogą posługiwać się dezinformacją, aby manipulować polityką, debatami społecznymi i zachowaniami w takich dziedzinach jak zmiana klimatu, migracja, bezpieczeństwo publiczne, zdrowie⁵ i finanse. Dezinformacja może również prowadzić do zmniejszenia zaufania do nauki i dowodów empirycznych.

W 2014 r. Światowe Forum Ekonomiczne wskazało gwałtowne rozprzestrzenianie błędnych informacji w internecie jako jedną z 10 najważniejszych tendencji zachodzących w nowoczesnych społeczeństwach⁶.

W 2016 r. dla 57 % użytkowników w UE czytniki wiadomości i wyszukiwarki w mediach społecznościowych były głównym sposobem czytania wiadomości w internecie⁷. Jeśli chodzi o młodych ludzi, jedna trzecia 18–24-latków twierdzi, że media społecznościowe to ich główne źródło informacji⁸.

80 % Europejczyków przynajmniej kilka razy w miesiącu natrafia na informacje, które ich zdaniem są fałszywe lub wprowadzają w błąd. 85 % respondentów postrzega to jako problem w swoim kraju⁹.

Platformy internetowe, które rozpowszechniają treści, w szczególności media społecznościowe, serwisy wideo i wyszukiwarki, odgrywają ważną rolę w rozpowszechnianiu i nagłaśnianiu dezinformacji w internecie. Platformy te nie podjęły jak dotąd proporcjonalnych działań, które pozwoliłyby im sprostać wyzwaniom stwarzanym przez dezinformację i wykorzystywanie infrastruktury platform w sposób manipulacyjny. Niektóre podjęły ograniczone inicjatywy w celu zapobieżenia rozprzestrzenianiu się dezinformacji w internecie, ale tylko w niewielkiej liczbie państw i obejmujące niewielu użytkowników. Ponadto istnieją poważne wątpliwości co do tego,

³ [Zob. np. sprawa Bowman przeciwko Zjednoczonemu Królestwu \(141/1996/760/961\)](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134)
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134>.

⁴ <https://www.rusemb.org.uk/press/2029>

⁵ Jeśli chodzi o uchylenie się od szczepień, Komisja przedstawiła wniosek dotyczący zalecenia Rady, w którym zawarto konkretne środki monitorowania i zwalczania dezinformacji w tym obszarze. Zob. COM (2018)245/2

⁶ <http://reports.weforum.org/outlook-14/top-ten-trends-category-page/10-the-rapid-spread-of-misinformation-online/>.

⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eurobarometer-internet-users-preferences-accessing-content-online>.

⁸ *Digital News Report 2017*, Reuters Institute, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/risj-review/2017-digital-news-report-now-available>.

⁹ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>.

czy platformy zapewniają wystarczającą ochronę swoich użytkowników przed bezprawnym wykorzystaniem ich danych osobowych przez osoby trzecie, czego przykładem są niedawne doniesienia na temat Facebooka/Cambridge Analytica, będące obecnie przedmiotem dochodzenia organów ochrony danych i dotyczące pozyskania danych osobowych z milionów kont użytkowników mediów społecznościowych z UE i wykorzystania tych danych w kontekstach wyborów.

Wynikiem wzrostu dezinformacji i wagi zagrożenia jest rosnąca świadomość, ale też obawy społeczeństwa obywatelskiego, zarówno w państwach członkowskich UE, jak i na arenie międzynarodowej. W marcu 2015 r. Rada Europejska zwróciła się do wysokiego przedstawiciela o opracowanie planu działania dotyczącego prowadzonych przez Rosję kampanii dezinformacyjnych¹⁰, w wyniku czego utworzono grupę zadaniową East Stratcom, która działa, jak planowano, od września 2015 r. W czerwcu 2017 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję, wzywającą Komisję do „dogłębnego przeanalizowania obecnej sytuacji i ram prawnych odnoszących się do fałszywych wiadomości i zweryfikowania możliwości interwencji ustawodawczej w celu ograniczenia upowszechniania i rozprzestrzeniania fałszywych treści”¹¹. W marcu 2018 r. Rada Europejska stwierdziła, że „sieci społecznościowe i platformy internetowe muszą gwarantować przejrzyste praktyki oraz pełną ochronę prywatności obywateli i ich danych osobowych”¹². We „Wspólnej deklaracji w sprawie wolności wypowiedzi i fałszywych informacji, dezinformacji i propagandy”, przyjętej w 2017 r. przez specjalnych sprawozdawców wyznaczonych przez organizacje międzynarodowe¹³, położono nacisk na zastosowanie międzynarodowych standardów praw człowieka w odniesieniu do tego zjawiska.

Kilka państw członkowskich bada obecnie możliwe środki ochrony integralności procesów wyborczych przed dezinformacją w internecie oraz zapewnienia przejrzystości reklamy politycznej w internecie¹⁴.

Oczywiste jest, że ochrona procesu wyborczego leży wprawdzie przede wszystkim w kompetencjach państw członkowskich, transgraniczny wymiar dezinformacji w internecie sprawia jednak, że europejskie podejście jest niezbędne do zapewnienia skutecznych i skoordynowanych działań oraz ochrony UE, jej obywateli, polityk i instytucji.

Niniejszy komunikat opracowano z uwzględnieniem szerokich konsultacji z obywatelami i zainteresowanymi stronami. Pod koniec 2017 r. Komisja powołała grupę ekspertów wysokiego szczebla, którzy mieli zapewnić doradztwo w tej kwestii. Grupa przedstawiła swoje sprawozdanie w dniu 12 marca 2018 r.¹⁵. Komisja zainicjowała również szeroko zakrojony proces konsultacji publicznych z wykorzystaniem kwestionariuszy

¹⁰ <http://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2015/03/20/conclusions-european-council/>

¹¹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2017-0272+0+DOC+PDF+V0//PL>.

¹² <http://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2018/03/23/european-council-conclusions-22-march-2018/>.

¹³ „Wspólna deklaracja w sprawie wolności wypowiedzi i fałszywych informacji, dezinformacji i propagandy”, <http://www.osce.org/fom/302796?download=true>.

¹⁴ Niektóre państwa członkowskie przyjęły – lub planują przyjąć – środki dotyczące reklamy politycznej. Obejmują one m.in. niedawny projekt francuskiej ustawy o fałszywych informacjach oraz niewiążące wytyczne zaproponowane przez włoskiego ustawodawcę.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>.

internetowych, na które otrzymano 2 986 odpowiedzi¹⁶, zorganizowany dialog z zainteresowanymi stronami¹⁷ oraz badanie opinii publicznej Eurobarometr, obejmujące wszystkie 28 państw członkowskich¹⁸.

W niniejszym komunikacie przedstawiono poglądy Komisji na temat wyzwań związanych z dezinformacją w internecie. Określono w nim nadrzędne zasady i cele, które powinny stanowić wytyczne dla działań w zakresie zwiększenia świadomości publicznej na temat dezinformacji i skutecznego zwalczania tego zjawiska, a także konkretne środki, jakie Komisja zamierza zastosować w tym zakresie.

2. ZAKRES I PRZYCZYNY DEZINFORMACJI W INTERNECIE

2.1. Zakres

Dezinformację należy rozumieć jako możliwe do zweryfikowania nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd informacje, tworzone, przedstawiane i rozpowszechniane w celu uzyskania korzyści gospodarczych lub wprowadzenia w błąd opinii publicznej, które mogą wyrządzić szkodę publiczną. Szkada publiczna obejmuje zagrożenia dla demokratycznych procesów politycznych i kształtowania polityki oraz dla dóbr publicznych, takich jak ochrona zdrowia obywateli UE, środowisko naturalne lub bezpieczeństwo. Dezinformacja nie obejmuje błędów sprawozdawczych, satyry i parodii ani wyraźnie oznaczonych stronicznych wiadomości i komentarzy. Niniejszy komunikat nie narusza obowiązujących przepisów prawa unijnego lub krajowego dotyczących omawianych kwestii, w tym dezinformacji obejmującej treści niezgodne z prawem¹⁹. Pozostaje on również bez uszczerbku dla bieżących sposobów postępowania i działań związanych z nielegalnymi treściami, w tym w odniesieniu do treści o charakterze terrorystycznym w internecie i materiałów prezentujących seksualne wykorzystywanie dziecka.

83 % Europejczyków uważa, że fałszywe informacje są problemem dla demokracji – „zdecydowanie” (45 %) lub „do pewnego stopnia” (38 %) ²⁰.

W konsultacjach publicznych przeprowadzonych przez Komisję respondenci uznali, że najbardziej szkodliwa dla społeczeństwa jest zamierzona dezinformacja, mająca na celu wywieranie wpływu na wybory i politykę imigracyjną. Kolejnymi dziedzinami, w których dezinformacja może być szkodliwa, były – zdaniem respondentów – zdrowie, środowisko naturalne i polityka w zakresie bezpieczeństwa²¹.

¹⁶ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

¹⁷ https://ec.europa.eu/epsc/events/high-level-hearing-preserving-democracy-digital-age_en and <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/fake-news>.

¹⁸ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>.

¹⁹ Zalecenie Komisji z dnia 1 marca 2018 r. w sprawie działań na rzecz skutecznego zwalczania nielegalnych treści w internecie (C(2018) 1177 final), <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/commission-recommendation-measures-effectively-tackle-illegal-content-online>.

²⁰ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/first-findings-eurobarometer-fake-news-and-online-disinformation>.

²¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

2.2. Kontekst i główne przyczyny dezinformacji

Dezinformacja wynika z powiązanych wzajemnie względów gospodarczych, technologicznych, politycznych i ideologicznych.

Rozprzestrzenianie się dezinformacji jest przede wszystkim objawem szerszych zjawisk, które zachodzą w społeczeństwach stojących w obliczu szybkich zmian. Brak bezpieczeństwa gospodarczego, rosnący ekstremizm i zmiany kulturowe powodują niepokój i stają się podłożem dla kampanii dezinformacyjnych sprzyjających powstawaniu napięć społecznych, polaryzacji i brakowi zaufania. Organizacje oraz agentury wpływu (np. przedsiębiorstwa, państwa lub organizacje pozarządowe mające interes w debatach politycznych i politycznych, w tym źródła spoza UE) mogą stosować dezinformację, aby manipulować debatami politycznymi i społecznymi. Wpływ dezinformacji jest różny w różnych społeczeństwach, zależnie od poziomu wykształcenia, kultury demokratycznej, zaufania do instytucji, integracyjnego charakteru systemów wyborczych, roli pieniędzy w procesach politycznych oraz nierówności społecznych i gospodarczych.

W dłuższej perspektywie zwalczanie dezinformacji będzie skuteczne tylko wtedy, gdy będzie mu towarzyszyła wyraźna wola polityczna, by wzmocnić zbiorową odporność, wspierając tym samym zachowania demokratyczne i poszanowanie wartości europejskich.

Po drugie dezinformacja jest rozpowszechniana w sektorze mediów przechodzącym obecnie głęboką transformację. Powstanie platform internetowych działających w sektorze mediów miało znaczny wpływ na dziennikarzy i profesjonalne media informacyjne, które w dalszym ciągu starają się dostosować swoje modele biznesowe i znaleźć nowe sposoby spieniężenia treści. Ponadto niektóre platformy przejęły funkcje tradycyjnie kojarzone z mediami, wchodząc do sektora informacyjnego jako czytelniki i dystrybutorzy treści, ale niekoniecznie przyjmując ramy redakcyjne i uzyskując kompetencje tradycyjnych mediów. Zachęty gospodarcze skłoniły je do pozyskania dużej bazy użytkowników poprzez wykorzystanie efektów sieciowych oraz do maksymalnego zwiększenia ilości czasu spędzanego przez użytkowników w ich aplikacjach poprzez położenie większego nacisku na ilość informacji niż ich jakość, niezależnie od wpływu takiego działania.

W latach 2010–2014 całkowite przychody wydawców wiadomości drukowanych spadły o 13,45 mld EUR, a przychody cyfrowe wzrosły o 3,98 mld EUR. Stanowi to stratę przychodów netto w wysokości 9,47 mld EUR (-13 %) ²². Ponadto wydawcy wiadomości informują, że obecny spadek doprowadził już do zamknięcia lub redukcji zespołów redakcyjnych ²³.

Po trzecie w celu rozpowszechniania dezinformacji manipuluje się technologiami sieci społecznościowych poprzez szereg kolejnych kroków: (i) utworzenie; (ii) nagłośnienie w mediach społecznościowych i innych mediach internetowych; oraz (iii) rozpowszechnienie przez użytkowników.

(i) Utworzenie dezinformacji

²² http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=17211.

²³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/public-consultation-role-publishers-copyright-value-chain-and-panorama-exception>.

Dezinformacja jest potężnym i tanim – a często zyskownym – narzędziem wpływów. Dotychczas większość znanych przypadków dotyczyła artykułów, niekiedy uzupełnionych autentycznymi zdjęciami lub treściami audiowizualnymi wyjętymi z kontekstu. Dostępna jest jednak nowa, przystępna cenowo i łatwa w użyciu technologia pozwalająca na tworzenie fałszywych obrazów i treści audiowizualnych (tzw. *deep fakes*), oferująca bardziej skuteczne metody manipulowania opinią publiczną.

(ii) Nagłośnienie w mediach społecznościowych i innych mediach internetowych

Szereg czynników zapewnia podatny grunt do rozprzestrzeniania się dezinformacji w internecie. Dezinformację rozprzestrzenia się w sposób:

- oparty na algorytmach: Kryteria stosowane przez algorytmy, aby niektóre informacje wyświetlać w pierwszej kolejności, wynikają z modelu biznesowego platformy oraz ze sposobu, w jaki prowadzi to do priorytetowego traktowania informacji spersonalizowanych i sensacyjnych, które prawdopodobnie przyciągną największą uwagę i zostaną przekazane kolejnym użytkownikom. Ułatwiając dzielenie się zindywidualizowanymi treściami przez użytkowników o podobnych poglądach, algorytmy pośrednio zwiększają polaryzację i wzmacniają skutki dezinformacji;
- oparty na reklamach: Dzisiejszy model reklamy cyfrowej jest często oparty na ilości kliknięć, co nagradza treści sensacyjne i wirusowe. Model ten opiera się na sieciach reklamowych obsługiwanych przez agencje, które zapewniają zamieszczanie reklam w czasie rzeczywistym na podstawie algorytmicznego procesu podejmowania decyzji. Ułatwia to umieszczanie reklam na stronach internetowych publikujących sensacyjne treści odwołujące się do emocji użytkowników – w tym dezinformację;
- oparty na technologii: Technologie internetowe, takie jak usługi zautomatyzowane (określane jako „boty”), sztucznie wzmacniają rozprzestrzenianie się dezinformacji. Można to ułatwić przez wykorzystanie symulowanych profili (fałszywych kont), które nie należą do autentycznego użytkownika – często tworzonych na ogromną skalę (tzw. „fabryki trolli”).

(iii) Rozpowszechnienie przez użytkowników

Sami użytkownicy również odgrywają rolę w rozpowszechnianiu dezinformacji, która z reguły rozprzestrzenia się szybciej w mediach społecznościowych ze względu na skłonność użytkowników do dzielenia się treściami bez ich uprzedniej weryfikacji. Stale rosnąca liczba i szybkość transmisji treści w internecie zwiększa ryzyko masowego rozpowszechniania dezinformacji.

Choć najpopularniejsze serwisy informacyjne mają większy średni miesięczny zasięg, to fałszywe informacje są rozpowszechniane coraz łatwiej. Na przykład we Francji jeden fałszywy serwis informacyjny wygenerował średnio ponad 11 mln interakcji miesięcznie – pięciokrotnie więcej niż renomowane serwisy²⁴.

²⁴Measuring the reach of „fake news” and online disinformation in Europe, Reuters Institute <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/measuring-reach-fake-news-and-online-disinformation-europe>.

Respondenci uczestniczący w konsultacjach publicznych uznali, że dezinformację rozpowszechnia się łatwiej za pośrednictwem mediów internetowych, ponieważ odwołuje się ona do emocji czytelników (88 %), może wpłynąć na debatę publiczną (84 %) i ma na celu wygenerowanie dochodów (65 %) ²⁵.

3. EUROPEJSKIE PODEJŚCIE DO KWESTII DEZINFORMACJI W INTERNECIE

Biorąc pod uwagę złożoność kwestii i szybkie tempo rozwoju sytuacji w środowisku cyfrowym, Komisja uważa, że wszelkie działania polityczne powinny być kompleksowe, stale oceniać zjawisko dezinformacji i dostosowywać cele polityczne w świetle jej ewolucji.

Nie należy oczekiwać pojedynczego rozwiązania wszystkich wyzwań związanych z dezinformacją. Jednocześnie nie możemy pozostać bezczynni.

W opinii Komisji działaniom zwalczającym dezinformację powinny przyświecać następujące nadrzędne zasady i cele:

- Po pierwsze – poprawa przejrzystości jeżeli chodzi o pochodzenie, sposoby tworzenia, finansowania, rozpowszechniania i ukierunkowywania informacji w celu umożliwienia obywatelom oceny treści, do których uzyskują dostęp w internecie, oraz w celu ujawnienia ewentualnych prób manipulacji opinią.
- Po drugie – promowanie różnorodności informacji w celu umożliwienia obywatelom podejmowania świadomych decyzji opartych na krytycznym myśleniu, poprzez wspieranie wysokiej jakości dziennikarstwa, umiejętności korzystania z mediów oraz przywrócenie równowagi stosunku między twórcami a dystrybutorami informacji.
- Po trzecie – wspieranie wiarygodności informacji poprzez wskazywanie, czy można im ufać, w szczególności z pomocą zaufanych podmiotów sygnalizujących oraz poprzez poprawę identyfikowalności informacji i uwierzytelnianie wpływowych dostawców informacji.
- Po czwarte – opracowanie rozwiązań integracyjnych. Skuteczne długofalowe rozwiązania wymagają zwiększenia wiedzy o problemie, lepszej umiejętności korzystania z mediów, szerokiego zaangażowania zainteresowanych stron oraz współpracy organów publicznych, platform internetowych, reklamodawców, zaufanych podmiotów sygnalizujących, dziennikarzy i grup medialnych.

Opierając się na wszystkich zebranych informacjach, Komisja zamierza podjąć wskazane poniżej działania. Uzupełniają one ogólne rozporządzenie o ochronie danych, które zacznie obowiązywać w całej Unii od dnia 25 maja 2018 r. i które wzmocni ochronę danych osobowych użytkowników platform internetowych ²⁶. W rozporządzeniu wyjaśniono pojęcie zgody i wprowadzono kluczowe pojęcie przejrzystości

²⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

²⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE.

przetwarzania. Wyjaśniono również i zharmonizowano warunki, na jakich dane osobowe mogą być dalej udostępniane („dalsze przetwarzanie”).

3.1. Bardziej przejrzysty, godny zaufania i odpowiedzialny ekosystem internetowy

Mechanizmy umożliwiające tworzenie, nagłaśnianie i rozpowszechnianie dezinformacji są uzależnione od braku przejrzystości i identyfikowalności w istniejącym systemie platform oraz od wpływu algorytmów i modeli reklam internetowych. W związku z tym należy promować odpowiednie zmiany w zachowaniu platform, bardziej odpowiedzialny ekosystem informacyjny, zwiększenie możliwości w zakresie weryfikacji faktów i zbiorowej wiedzy na temat dezinformacji oraz wykorzystanie nowych technologii w celu poprawy sposobu tworzenia i rozpowszechniania informacji w internecie.

3.1.1. Szybkie i skuteczne działanie platform internetowych w celu ochrony użytkowników przed dezinformacją

Coraz częściej oczekuje się, aby platformy internetowe nie tylko wypełniały obowiązki prawne wynikające z prawa unijnego i krajowego, ale także działały odpowiedzialnie z uwagi na swoją centralną rolę w zapewnieniu bezpiecznego środowiska internetowego, ochronie użytkowników przed dezinformacją i umożliwianiu użytkownikom styczności z różnymi poglądami politycznymi.

Ogólnie rzecz biorąc, platformy nie zapewniają wystarczającej przejrzystości w zakresie reklamy politycznej i treści sponsorowanych. Nie udostępniają też wystarczających informacji na temat stosowania strategicznych technik rozpowszechniania informacji, takich jak marketing informacyjny prowadzony przez płatnych wpływowych użytkowników lub przez boty. Jest to głównym powodem, dla którego niektóre państwa członkowskie i państwa trzecie podjęły inicjatywy dotyczące przyjęcia środków w zakresie przejrzystości w odniesieniu do reklamy politycznej w internecie.

Komisja wzywa platformy do zdecydowanego wzmoczenia wysiłków na rzecz zwalczania dezinformacji w internecie. Komisja uważa, że samoregulacja może przyczynić się do osiągnięcia tego celu, pod warunkiem że będzie skutecznie wdrażana i monitorowana.

W związku z powyższym Komisja będzie wspierać opracowanie ambitnego kodeksu postępowania, opartego na kluczowych zasadach zaproponowanych przez grupę ekspertów wysokiego szczebla²⁷ oraz zobowiązującego platformy internetowe i branżę reklamową do osiągnięcia następujących celów:

- znacznej poprawy kontroli umieszczania reklam, zwłaszcza w celu ograniczenia dochodów podmiotów będących źródłem dezinformacji oraz ograniczenia opcji ukierunkowania reklamy politycznej;
- zapewnienia przejrzystości w odniesieniu do sponsorowanych treści, w szczególności reklamy politycznej i tematycznej. Powinno to zostać uzupełnione przez repozytoria zawierające wyczerpujące informacje na temat sponsorowanych treści, takie jak dane identyfikacyjne sponsora, wydane kwoty i kryteria wyboru

²⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>, s. 32 sprawozdania.

odbiorców. Należy też wprowadzić podobne mechanizmy umożliwiające użytkownikom zrozumienie, dlaczego dana reklama jest skierowana do nich;

- zintensyfikowania i wykazania skuteczności działań na rzecz zamykania fałszywych kont;
- ułatwienia użytkownikom oceny treści poprzez wskaźniki wiarygodności źródeł treści, oparte na obiektywnych kryteriach i zatwierdzone przez stowarzyszenia medialne, zgodnie z zasadami i procesami dziennikarskimi, zasadą przejrzystości w zakresie własności mediów i zasadą zweryfikowanej tożsamości;
- zmniejszenia widoczności dezinformacji poprzez udoskonalenie możliwości znalezienia wiarygodnych treści;
- ustanowienia jasnych systemów znakowania i zasad dotyczących botów oraz zapewnienia, aby ich działania nie mogły zostać pomyłone z interakcjami ludzkimi;
- wzmocnienia pozycji użytkowników za pomocą narzędzi umożliwiających indywidualne i interaktywne korzystanie z internetu, tak aby ułatwić odkrywanie treści i dostęp do różnych źródeł informacji przedstawiających alternatywne poglądy; zapewnienia łatwo dostępnych narzędzi zgłaszania dezinformacji;
- zapewnienia, aby usługi online obejmowały domyślne mechanizmy zabezpieczające przed dezinformacją. Powinno to obejmować na przykład szczegółowe informacje na temat sposobu działania algorytmów, które sprawiają, że niektóre informacje są wyświetlane w pierwszej kolejności, a także opracowanie metodyki testów;
- zapewnienia wiarygodnym organizacjom weryfikującym fakty oraz środowisku akademickiemu dostępu do danych będących w posiadaniu platform (w szczególności poprzez interfejsy programowania aplikacji), z zachowaniem zasad prywatności, tajemnicy handlowej i własności intelektualnej. Umożliwi im to lepsze zrozumienie funkcjonowania powiązanych algorytmów oraz lepszą analizę i monitorowanie dynamiki dezinformacji i jej wpływu na społeczeństwo.

Działania służące osiągnięciu tych celów muszą zapewnić ściśle poszanowanie wolności wypowiedzi i zawierać zabezpieczenia, które zapobiegają ich niewłaściwemu zastosowaniu, na przykład cenzurowaniu wypowiedzi krytycznych, satyrycznych, wyrażających odmienne zdanie lub szokujących²⁸. Należy również ściśle przestrzegać zobowiązania Komisji w zakresie otwartego, bezpiecznego i niezawodnego internetu.

*Komisja zwoła **forum wielu zainteresowanych stron poświęcone dezinformacji**, aby stworzyć ramy skutecznej współpracy między odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym platformami internetowymi, przemysłem reklamowym i największymi reklamodawcami oraz przedstawicielami mediów i społeczeństwa obywatelskiego, a także aby uzyskać zobowiązanie do koordynowania i wzmożenia wysiłków na rzecz zwalczania dezinformacji. Będzie to forum odrębne od forum UE poświęconego treściom*

²⁸ Jak zauważył Europejski Trybunał Praw Człowieka, wolność wypowiedzi ma zastosowanie nie tylko do informacji i idei przyjmowanych przychylnie lub uznawanych za pozytywne lub nieobraźliwe, lecz również tych, które szokują, niepokoją lub obrażają. Handyside przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, nr skargi 5493/72 (7 grudnia 1976 r.), § 49.

terrorystycznym w internecie. Pierwszym działaniem forum powinno być opublikowanie do lipca 2018 r. **ogólnounijnego kodeksu postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji**, tak aby wymierne efekty zostały osiągnięte do października 2018 r. Komisja oceni wdrożenie kodeksu w konsultacji z zainteresowanymi stronami i na podstawie kluczowych wskaźników skuteczności działania opartych o wyżej wymienione cele. Jeżeli wyniki okażą się niezadowalające, Komisja może zaproponować dalsze działania, w tym o charakterze regulacyjnym.

Równolegle Komisja zainicjuje **badanie mające na celu analizę stosowania przepisów UE oraz ewentualnych luk w odniesieniu do identyfikacji treści sponsorowanych w internecie**. W związku z tym Komisja oceni również skuteczność ewentualnych narzędzi identyfikacji w odniesieniu do treści sponsorowanych w internecie.

3.1.2. Wzmocnienie weryfikacji faktów, zbiorowej wiedzy i zdolności monitorowania w zakresie dezinformacji

Podmioty weryfikujące fakty stały się integralną częścią łańcucha wartości w mediach, weryfikując i oceniając wiarygodność treści na podstawie faktów i dowodów. Analizują one również źródła i procesy tworzenia i rozpowszechniania informacji. Wiarygodność podmiotów weryfikujących fakty zależy od ich niezależności i przestrzegania surowych zasad etycznych i zasad przejrzystości.

Gęsta sieć silnych i niezależnych podmiotów weryfikujących fakty jest nieodzownym wymogiem zdrowego ekosystemu cyfrowego. Podmioty te muszą działać w oparciu o wysokie standardy, takie jak kodeks zasad międzynarodowej sieci weryfikacji faktów (International Fact Checking Network)²⁹.

Ponadto wiele aspektów dezinformacji nadal nie jest w wystarczającym stopniu poddanych analizie, a dostęp do danych platform internetowych jest nadal ograniczony. Skuteczna reakcja wymaga zgromadzenia dużej ilości faktów i dowodów dotyczących rozprzestrzeniania się dezinformacji i jej skutków. Dodatkowe działania w zakresie gromadzenia i analizy danych przez podmioty weryfikujące fakty i naukowców akademickich powinny obejmować:

- stałe monitorowanie skali, technik i narzędzi oraz dokładnego charakteru i potencjalnych skutków dezinformacji;
- identyfikowanie i mapowanie mechanizmów dezinformacyjnych, które przyczyniają się do nagłośnienia treści cyfrowych;
- przyczynianie się do rozwoju sprawiedliwych, obiektywnych i wiarygodnych wskaźników w zakresie przejrzystości źródeł; oraz
- wymianę wiedzy z mediami informacyjnymi, platformami i organami publicznymi w celu zwiększenia świadomości publicznej na temat dezinformacji.

²⁹ Kodeks zasad międzynarodowej sieci weryfikacji faktów jest przeznaczony dla organizacji, które regularnie publikują bezstronne sprawozdania na temat rzetelności wypowiedzi osób publicznych i największych instytucji oraz innych szeroko rozpowszechnianych wypowiedzi, które mogą mieć znaczenie dla społeczeństwa, <https://www.poynter.org/international-fact-checking-network-fact-checkers-code-principles>.

Najważniejsze wymogi to zapewnienie lepszego dostępu do danych platform internetowych i zapewnienie zabezpieczonej przestrzeni do analizowania i wymiany informacji.

*Pierwszym krokiem Komisji będzie wsparcie **utworzenia niezależnej europejskiej sieci podmiotów weryfikujących fakty** w celu ustanowienia wspólnych metod pracy, wymiany najlepszych praktyk, osiągnięcia jak najszerszego zasięgu w całej UE oraz uczestniczenia we wspólnych działaniach w zakresie weryfikacji faktów i działaniach powiązanych. Sieć zostanie zaproszona do udziału w forum wielu zainteresowanych stron poświęconym dezinformacji. Komisja udostępni sieci narzędzia online (np. zabezpieczoną wspólną przestrzeń), aby umożliwić współpracę jej uczestnikom.*

*Następnie Komisja uruchomi **zabezpieczoną europejską platformę internetową dotyczącą dezinformacji**, aby wesprzeć niezależną europejską sieć weryfikatorów faktów i naukowców. Platforma powinna oferować narzędzia transgranicznego gromadzenia i analizy danych, a także dostęp do danych ogólnounijnych, takich jak wiarygodne niezależne informacje statystyczne. Dzięki temu sieć będzie mogła działać jako zaufany podmiot sygnalizujący. Ułatwi to również lepsze zrozumienie dezinformacji w internecie i opracowanie opartych na dowodach strategii, umożliwiających dalsze ograniczanie rozprzestrzeniania dezinformacji. W tym celu Komisja rozważy wykorzystanie instrumentu „Łącząc Europę” i wykorzysta doświadczenia zdobyte podczas wdrażania programu „Bezpieczniejszy Internet”.*

3.1.3. Wspieranie odpowiedzialności w internecie

Określenie źródła dezinformacji poprzez zapewnienie jego identyfikowalności w całym procesie rozpowszechniania ma zasadnicze znaczenie dla odpowiedzialności, jak również dla zwiększenia zaufania do możliwych do zidentyfikowania dostawców informacji i zachęcania do bardziej odpowiedzialnych zachowań w internecie. Na przykład: użytkownik może zdecydować się na interakcję z innymi użytkownikami tylko na platformach internetowych, które podały swoje dane.

W tym celu w rozporządzeniu w sprawie identyfikacji elektronicznej³⁰ określono przewidywalne środowisko regulacyjne dla transgranicznego korzystania z internetu, uznawania i egzekwowania identyfikacji elektronicznej, uwierzytelniania i usług zaufania, które mogłyby stanowić podstawę rozwijania i dobrowolnego korzystania z systemów bezpiecznej identyfikacji dostawców informacji w oparciu o najwyższe standardy bezpieczeństwa i prywatności, w tym możliwości wykorzystania zweryfikowanych pseudonimów.

Aby ułatwić prowadzenie dochodzeń w sprawie szkodliwych zachowań w internecie, jak wskazano we wspólnym komunikacie w sprawie bezpieczeństwa cybernetycznego przedstawionym we wrześniu 2017 r., Komisja będzie nadal propagować korzystanie z protokołu internetowego IPv6, który umożliwia przydzielenie adresu IP pojedynczym użytkownikom. Komisja będzie nadal dążyć do poprawy funkcjonowania oraz dostępności i dokładności informacji w systemach nazw domen i IP WHOIS³¹ zgodnie z działaniami

³⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE.

³¹ <https://whois.icann.org/en>

Internetowej Korporacji ds. Nadanych Nazw i Numerów (ICANN) oraz w pełnej zgodności z przepisami o ochronie danych.

Komisja będzie zachęcać sieć współpracy eIDAS do promowania, we współpracy z platformami, dobrowolnych systemów internetowych umożliwiających identyfikację dostawców informacji w oparciu o wiarygodne elektroniczne środki identyfikacji i uwierzytelniania, w tym zweryfikowane pseudonimy, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie identyfikacji elektronicznej.

Działania te przyczyniłyby się również do ograniczenia cyberataków, które często są połączone z kampaniami dezinformacyjnymi w ramach zagrożeń hybrydowych.

3.1.4. Wykorzystanie nowych technologii

Nowe technologie spowodują dalszą zmianę sposobu tworzenia i rozpowszechniania informacji, ale mogą także odegrać istotną rolę w zwalczaniu dezinformacji w długiej perspektywie. Na przykład:

- sztuczna inteligencja, podlegająca właściwemu nadzorowi ze strony człowieka, będzie kluczowa dla weryfikacji, identyfikacji i znakowania dezinformacji;
- przeznaczone dla mediów technologie umożliwiające indywidualne oraz interaktywne korzystanie z internetu mogą pomóc obywatelom w odkrywaniu treści i rozpoznawaniu dezinformacji;
- innowacyjne technologie, takie jak łańcuch bloków, mogą przyczynić się do zachowania integralności treści, walidowania wiarygodności informacji lub ich źródeł, umożliwienia przejrzystości i identyfikowalności oraz promowania zaufania do wiadomości wyświetlanych w internecie. Można je połączyć z wykorzystaniem wiarygodnej identyfikacji elektronicznej, uwierzytelniania i zweryfikowanych pseudonimów; oraz
- algorytmy kognitywne służące do przetwarzania informacji w odpowiednich kontekstach, uwzględniające trafność i jakość źródeł danych, poprawią przydatność i wiarygodność wyników wyszukiwania.

Komisja jest aktywna w dziedzinie nowych technologii, w szczególności poprzez swoją inicjatywę „internet nowej generacji”³².

Komisja w pełni wykorzysta program prac programu „Horyzont 2020” do uruchomienia tych technologii . Poza tym Komisja zbada również możliwość udzielenia dodatkowego wsparcia dla wprowadzenia narzędzi służących zwalczaniu dezinformacji, co przyspieszy wprowadzanie na rynek działań w zakresie innowacji o dużym oddziaływaniu oraz zachęci do tworzenia partnerstw naukowców i przedsiębiorstw.

3.2. Bezpieczne i odporne procesy wyborcze

Bezpieczeństwo procesów wyborczych, będące podstawą naszej demokracji, wymaga szczególnej uwagi. Dezinformacja stanowi obecnie część szerszego zestawu narzędzi, które służą do manipulowania procesami wyborczymi, takich jak włamywanie się na

³² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/next-generation-internet-initiative>.

strony internetowe i zmienianie ich treści lub uzyskiwanie dostępu do danych osobowych polityków i ich ujawnianie. Działania wykorzystujące cyberprzestrzeń mogą posłużyć do stworzenia zagrożeń dla integralności informacji publicznej i zapobiegać identyfikacji źródeł dezinformacji. Ma to krytyczne znaczenie w trakcie kampanii wyborczych, kiedy to napięte harmonogramy mogą uniemożliwić wykrycie na czas dezinformacji i przeciwdziałanie jej.

W ostatnich latach podczas wyborów w co najmniej 18 krajach wykryto działania manipulacyjne i dezinformacyjne w internecie, a „taktyka dezinformacji przyczyniła się do ogólnego spadku wolności internetu przez siódmy rok z rzędu”³³.

W związku z wyborami do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. Komisja zachęca³⁴ właściwe organy krajowe do określenia najlepszych praktyk w zakresie rozpoznawania zagrożeń dla procesu wyborczego związanych z cyberatakami i dezinformacją oraz ich łagodzenia i zarządzania nimi. W ramach grupy współpracy ustanowionej na mocy dyrektywy w sprawie bezpieczeństwa sieci i informacji państwa członkowskie rozpoczęły analizę istniejących europejskich inicjatyw w zakresie cyberbezpieczeństwa sieci i systemów informatycznych wykorzystywanych na potrzeby procesów wyborczych, w celu opracowania dobrowolnych wytycznych.

Seminarium w sprawie praw podstawowych, które odbędzie się w dniach 26–27 listopada 2018 r., będzie poświęcone „demokracji”. Omówione zostaną główne elementy zdrowych i sprzyjających włączeniu społecznemu społeczeństw demokratycznych, w tym możliwości i wyzwania, jakie cyfryzacja niesie dla przemyślanej i pluralistycznej debaty demokratycznej; omówione zostaną także negatywne skutki propagandy.

Komisja rozpocznie ciągły dialog w celu wsparcia państw członkowskich w zarządzaniu zagrożeniami dla demokratycznych procesów wyborczych związanymi z cyberatakami i dezinformacją, w szczególności mając na uwadze procesy wyborcze w państwach członkowskich oraz wybory do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. Dialog ten obejmie:

- odpowiednie działania następcze po dokonaniu pierwszej wymiany poglądów z państwami członkowskimi podczas konferencji na temat najlepszych praktyk wyborczych, która odbyła się w dniach 25–26 kwietnia 2018 r.;*
- wszelkie niezbędne wsparcie Komisji, we współpracy z Agencją Unii Europejskiej ds. Bezpieczeństwa Sieci i Informacji, na rzecz prac prowadzonych przez grupę współpracy ds. bezpieczeństwa sieci i informacji w zakresie cyberbezpieczeństwa wyborów. Przed końcem 2018 r. grupa powinna przedstawić kompendium praktycznych zaleceń i środków, które państwa członkowskie mogą wdrożyć w celu zabezpieczenia procesu wyborczego;*
- konferencję wysokiego szczebla z udziałem państw członkowskich w sprawie wykorzystujących cyberprzestrzeń zagrożeń dla wyborów, która odbędzie się pod koniec 2018 r. pod auspicjami grupy zadaniowej ds. unii bezpieczeństwa.*

³³ Freedom on the net 2017 report, Freedom house, <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/freedom-net-2017>.

³⁴ Zalecenie Komisji z dnia 14 lutego 2018 r. w sprawie uwydatnienia europejskiego charakteru i usprawnienia procesu wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2018%3A045%3ATOC>

3.3. Wspieranie edukacji i umiejętności korzystania z mediów

Ustawiczne rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia i kompetencji cyfrowych, w szczególności przez młodych ludzi, ma zasadnicze znaczenie dla wzmocnienia odporności naszych społeczeństw na dezinformację.

W planie działania w dziedzinie edukacji cyfrowej, przyjętym przez Komisję w styczniu 2018 r.³⁵, podkreślono ryzyko, jakie dezinformacja stwarza dla kadry edukacyjnej i uczniów, oraz pilną potrzebę rozwijania umiejętności i kompetencji cyfrowych wszystkich osób uczących się, w ramach kształcenia formalnego i pozaformalnego. W opracowanych przez Komisję ramach kompetencji cyfrowych dla obywateli określono szeroki wachlarz umiejętności potrzebnych wszystkim osobom uczącym się, takich jak umiejętność korzystania z informacji i danych, tworzenie treści cyfrowych, bezpieczeństwo i dobre samopoczucie w internecie³⁶.

Większość respondentów uczestniczących w konsultacjach publicznych stwierdziła, że edukowanie i wzmacnianie pozycji użytkowników w zakresie lepszego dostępu do informacji online i korzystania z nich, a także informowanie użytkowników o tym, że treści są generowane lub rozpowszechniane przez boty, to środki, które miałyby silny wpływ na zapobieganie rozprzestrzenianiu się dezinformacji i które mogłyby zostać zastosowane przez platformy internetowe³⁷.

Ze względu na transgraniczny wymiar dezinformacji UE ma do odegrania rolę we wspieraniu rozpowszechniania dobrych praktyk w państwach członkowskich w celu zwiększenia odporności obywateli. Komisja może jeszcze bardziej wzmocnić działania skierowane do młodzieży i dorosłych.

- Komisja kieruje pracą grupy ekspertów ds. umiejętności korzystania z mediów i wspiera projekty pilotażowe takie jak „Powszechna umiejętność korzystania z mediów”³⁸.
- W dyrektywie o audiowizualnych usługach medialnych uznano znaczenie umiejętności korzystania z mediów³⁹, a jej przegląd ma na celu wzmocnienie monitorowania działań podejmowanych przez organy państw członkowskich w zakresie umiejętności korzystania z mediów⁴⁰.
- Komisja wspiera, w tym za pośrednictwem programu Erasmus+, szereg inicjatyw na rzecz bezpieczeństwa w internecie, komfortu cyfrowego i umiejętności cyfrowych, które mają na celu pogłębianie krytycznej wiedzy obywateli – w szczególności osób młodych – na temat środowiska cyfrowego, co z kolei przyczynia się do wzmocnienia umiejętności korzystania z mediów cyfrowych.

³⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1524128199403&uri=CELEX:52018DC0022>

³⁶ <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>.

³⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

³⁸ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2016-call-proposals-pilot-project-media-literacy-all>

³⁹ W dyrektywie stwierdzono, że „należy upowszechniać umiejętność korzystania z mediów we wszystkich grupach społecznych i uważnie obserwować rozwój tych umiejętności” (motyw 47).

⁴⁰ W swoim podejściu ogólnym Rada nałożyła na państwa członkowskie obowiązek promowania i przyjmowania środków w celu rozwijania umiejętności korzystania z mediów. Wymóg ten jest obecnie omawiany przez współprawodawców w ramach przeglądu dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych.

- Za pośrednictwem grupy roboczej UE ds. umiejętności i kompetencji cyfrowych⁴¹ państwa członkowskie, partnerzy społeczni i organizacje edukacyjne dzielą się doświadczeniami i dobrymi praktykami w zakresie edukacji cyfrowej.
- Komisja zachęca państwa członkowskie do uruchomienia środków i uwzględnienia w ich politykach edukacyjnych kwestii obywatelstwa cyfrowego, umiejętności korzystania z mediów, rozwoju umiejętności krytycznego myślenia w środowisku online oraz działań informacyjnych na temat dezinformacji i technik nagłaśniania treści w internecie. W tej kwestii niezbędne jest wsparcie dla nauczycieli, w tym szkolenia i wymiana dobrych praktyk.

Komisja zamierza ponadto:

- zachęcać niezależne podmioty weryfikujące fakty i organizacje społeczeństwa obywatelskiego do dostarczania szkołom i nauczycielom materiałów edukacyjnych;
- dodać do kampanii #SaferInternet4EU⁴² ukierunkowane inicjatywy dotyczące dezinformacji w internecie;
- zorganizować Europejski tydzień umiejętności korzystania z mediów, w celu zwiększenia świadomości i wspierania współpracy transgranicznej między właściwymi organizacjami;
- przedstawić sprawozdanie na temat umiejętności korzystania z mediów w kontekście stosowania dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych;
- współpracować z Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju w ramach Programu międzynarodowej oceny umiejętności uczniów, w celu zbadania możliwości dodania umiejętności korzystania z mediów do kryteriów stosowanych przez organizację w sprawozdaniach porównawczych;
- w dalszym ciągu wspomagać prace koalicji na rzecz umiejętności cyfrowych i zatrudnienia⁴³, w celu wspierania umiejętności cyfrowych, w tym w zakresie uczestnictwa w społeczeństwie;
- w dalszym ciągu realizować plan działania w zakresie edukacji cyfrowej⁴⁴ oraz wspierać inicjatywy takie jak staże „Cyfrowe możliwości”⁴⁵, które mają na celu poprawę umiejętności cyfrowych oraz zwiększenie świadomości obywateli Europy – w szczególności młodszego pokolenia – oraz promowanie wspólnych wartości i włączenia społecznego.

3.4. Wsparcie dla wysokiej jakości dziennikarstwa jako istotnego elementu demokratycznego społeczeństwa

Wysokiej jakości media informacyjne – w tym media publiczne – oraz dziennikarstwo odgrywają ważną rolę w zapewnianiu obywatelom zróżnicowanych informacji wysokiej

⁴¹ https://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/digital-skills-competences_en

⁴² <https://www.betterinternetforkids.eu/web/portal/saferinternet4eu>.

⁴³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>.

⁴⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/specific-actions-digital-education-action-plan>.

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-opportunity-traineeships-boosting-digital-skills-job>.

jakości. Poprzez zapewnienie pluralistycznego i zróżnicowanego środowiska medialnego, mogą one ujawniać, równoważyć i zmniejszać znaczenie dezinformacji.

W ciągle zmieniającym się środowisku cyfrowym istnieje potrzeba inwestycji w dziennikarstwo wysokiej jakości, wzmocnienia zaufania do kluczowej społecznej i demokratycznej roli takiego dziennikarstwa zarówno w internecie, jak i poza nim, oraz zachęcania mediów informacyjnych wysokiej jakości do poszukiwania innowacyjnych form dziennikarstwa.

Zgodnie z badaniem Eurobarometr obywatele postrzegają tradycyjne media jako najbardziej wiarygodne źródła informacji: radio (70 %), telewizję (66 %) oraz gazety i czasopisma informacyjne (63 %). Najmniej zaufanymi źródłami informacji są internetowe serwisy wideo (27 %) oraz internetowe sieci społecznościowe (26 %). Młodsze osoby są bardziej skłonne do ufania wiadomościom i informacjom publikowanym w internecie⁴⁶.

Istnieje również potrzeba przywrócenia równowagi między mediami a platformami internetowymi. Będzie to łatwiejsze dzięki szybkiemu zatwierdzeniu unijnej reformy prawa autorskiego, która poprawi sytuację wydawców i zapewni bardziej sprawiedliwy podział przychodów między posiadaczami praw a platformami, pomagając w szczególności serwisom informacyjnym i dziennikarzom w spieniężeniu ich treści.

Dziennikarze i osoby zatrudnione w mediach powinny również korzystać z możliwości oferowanych przez nowe technologie i rozwijać niezbędne umiejętności cyfrowe, umożliwiające im wykorzystywanie danych i analizę mediów społecznościowych w celu usprawnienia procesu wyszukiwania i weryfikacji informacji.

Ponadto wsparcie publiczne dla mediów oraz media publiczne są bardzo ważne dla zapewnienia wysokiej jakości informacji i ochrony dziennikarstwa w interesie publicznym. Środki wsparcia oferowane przez państwa członkowskie, służące osiągnięciu celów leżących we wspólnym interesie UE, takich jak wolność i pluralizm mediów, zostały uznane za zgodne z unijnymi zasadami pomocy państwa, czego dowodzą decyzje Komisji w sprawie pomocy dla mediów⁴⁷.

Państwa członkowskie zachęca się do uwzględniania równoległych programów pomocy w celu zaradzenia nieprawidłowościom w funkcjonowaniu rynku utrudniającym zachowanie zrównoważonego charakteru dziennikarstwa wysokiej jakości, jak również środków wsparcia dla konkretnych działań, takich jak szkolenia dla dziennikarzy lub innowacje w zakresie usług i produktów.

⁴⁶ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>.

⁴⁷ W szczególności Komisja zatwierdziła pomoc dla czterech agencji informacyjnych (np. SA.30481 – pomoc państwa na rzecz Agence France-Presse (AFP) we Francji, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_30481), ogólne systemy pomocy dla prasy (np. SA.36366 – pomoc na produkcję i innowacyjność dla prasy w Danii, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_36366) oraz systemy pomocy dla wydawnictw o ograniczonych przychodach z reklamy (np. SA.47973 – dekret dotyczący pomocy dla prasy francuskiej z 2015 r., http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_47973).

Obowiązujące przepisy⁴⁸ precyzują warunki, na jakich państwa członkowskie mogą udzielać wsparcia publicznego. W celu zwiększenia przejrzystości i przewidywalności egzekwowania przepisów w zakresie pomocy państwa w tej dziedzinie Komisja udostępni repozytorium internetowe, zawierające odniesienie do obowiązujących zasad pomocy państwa oraz odpowiednich wcześniejszych spraw. Ponadto w rejestrze służącym przejrzystości dostępne będą regularnie aktualizowane informacje na temat pomocy przyznanej przez państwa członkowskie.⁴⁹

*W 2018 r. Komisja ogłosiła **zaproszenie do składania wniosków dotyczących tworzenia i rozpowszechniania wysokiej jakości treści informacyjnych** na temat kwestii unijnych za pośrednictwem mediów informacyjnych opartych na danych.*

*Opierając się na bieżących projektach, Komisja zbada zwiększone możliwości finansowania w celu wspierania **inicjatyw promujących wolność i pluralizm mediów, wysokiej jakości media informacyjne i dziennikarstwo**, w tym umiejętności, szkoleń dla dziennikarzy, nowych technologii dla newsroomów oraz platform współpracy opartych na danych.*

*Opracowany przez Agencję Praw Podstawowych **zestaw narzędzi dla pracowników mediów służący relacjonowaniu z punktu widzenia praw podstawowych** będzie zawierał zalecenia, wskazówki i narzędzia dla dziennikarzy, pomocne w postępowaniu w przypadku dylematów etycznych, w tym dezinformacji, z punktu widzenia praw podstawowych.*

3.5. Zwalczanie wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń wynikających z dezinformacji poprzez komunikację strategiczną

Komunikacja i podnoszenie poziomu świadomości ze strony władz publicznych stanowią integralną część reakcji na dezinformację. Oprócz wykrywania i analizy danych w komunikacji strategicznej niezbędne są odpowiednie działania informacyjne, aby przeciwdziałać fałszywej narracji. Środki określone w pkt 3.1 umożliwią dokładniejsze i terminowe wykrywanie i analizę dezinformacji w internecie, a także ułatwią komunikację strategiczną dotyczącą Europy i polityki unijnej.

Jest to szczególnie ważne, ponieważ UE jest często celem kampanii dezinformacyjnych, mających na celu osłabienie jej instytucji, polityk, działań i wartości. Źródła takich działań mogą być krajowe lub zewnętrzne, a działania mogą być prowadzone przez podmioty prywatne lub publiczne, zarówno na terytorium UE, jak i w państwach trzecich. Jak już wspomniano, uznając jeden z ważnych wymiarów tego wyzwania, w 2015 r. w ramach Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych powołano grupę

⁴⁸ W odniesieniu do nadawców publicznych obowiązują szczegółowe wytyczne (komunikat Komisji w sprawie stosowania zasad pomocy państwa wobec radiofonii i telewizji publicznej, Dz.U. C 257 z 27.10.2009, s. 1). W zależności od przewidzianego rodzaju pomocy zastosowanie mogą mieć również wytyczne dotyczące pomocy dla działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej (komunikat Komisji „Zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną”, Dz.U. C 198 z 27.6.2014, s. 1) oraz ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych (rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu, Dz.U. L 187 z 26.6.2014, s. 1, zmienione rozporządzeniem Komisji (UE) 2017/1084 z 14 czerwca 2017 r., Dz.U. L 156 z 20.6.2017, s. 1).

⁴⁹ Strona wyszukiwania publicznego w zakresie przejrzystości pomocy państwa:
<https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/home?lang=pl>.

zadaniową East Stratcom, której zadaniem jest zajmowanie się prowadzonymi przez Rosję kampaniami dezinformacyjnymi. Analogicznie w 2016 r. powołano Komórkę UE ds. Syntezy Informacji o Zagrożeniach Hybrydowych w ramach Centrum Analiz Wywiadowczych UE, której zadaniem jest monitorowanie i reagowanie na zagrożenia hybrydowe ze strony podmiotów zagranicznych, w tym na dezinformację, mające na celu wywieranie wpływu na decyzje polityczne w UE i jej sąsiedztwie. Instytucje te, wraz z niedawno utworzonym Europejskim Centrum ds. Zwalczania Zagrożeń Hybrydowych, stanowią podstawę wzmocnionej reakcji europejskiej⁵⁰ i są ważnymi elementami współpracy między UE a Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego, mającej na celu poprawę odporności, koordynacji i gotowości na interwencje hybrydowe na szczeblu europejskim.

Komisja, we współpracy z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych, poprawi swoje zdolności w zakresie komunikacji strategicznej przede wszystkim poprzez wzmocnienie wewnętrznej koordynacji działań informacyjnych mających na celu zwalczanie dezinformacji.

Komisja, we współpracy z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych, rozszerzy zakres tej współpracy, wynikającą z niej wiedzę oraz działania na inne instytucje UE oraz – za pomocą odpowiedniego mechanizmu – na państwa członkowskie. Sieć wykorzysta dane zgromadzone przez zabezpieczoną europejską platformę internetową dotyczącą dezinformacji, o której mowa w pkt 3.1.2, w celu opracowania działań informacyjnych służących zwalczaniu fałszywych narracji dotyczących Europy i dezinformacji w UE i poza nią.

Komisja i Europejska Służba Działań Zewnętrznych, we współpracy z państwami członkowskimi, zbadają dalsze możliwości opracowania rozwiązań w zakresie komunikacji strategicznej oraz innych mechanizmów w celu budowania odporności oraz zwalczania systematycznych kampanii dezinformacyjnych i interwencji hybrydowych rządów państw obcych wobec obywateli i podmiotów w UE.

Komisja, we współpracy z Europejską Służbą Działań Zewnętrznych, przedstawi w czerwcu sprawozdanie z postępów w zakresie wzmocniania zdolności reagowania na zagrożenia hybrydowe, w tym w dziedzinie cyberbezpieczeństwa, komunikacji strategicznej i działań kontrwywiadowczych.

4. PODSUMOWANIE

Dobrze funkcjonujący, wolny i pluralistyczny ekosystem informacyjny, oparty na wysokich standardach zawodowych, jest niezbędny do prowadzenia zdrowej demokratycznej debaty. Komisja jest czujna na zagrożenia dla naszych otwartych i demokratycznych społeczeństw stwarzane przez dezinformację. W niniejszym komunikacie przedstawiono kompleksowe podejście, które ma na celu reagowanie na te poważne zagrożenia poprzez promowanie ekosystemów cyfrowych opartych na przejrzystości i uprzywilejowaniu dostępu do informacji wysokiej jakości, umożliwienie obywatelom skuteczniejszej obrony przed dezinformacją oraz ochronę naszych demokracji i procesów decyzyjnych. Komisja wzywa wszystkie zainteresowane podmioty do znacznego wzmocnienia wysiłków w celu rozwiązania tego problemu.

⁵⁰ „Wspólne ramy dotyczące przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym: odpowiedź Unii Europejskiej” – wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 kwietnia 2016 r., JOIN(2016) 18 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=en>

Komisja uważa, że opisane powyżej działania, o ile zostaną skutecznie wdrożone, przyczynią się w istotny sposób do zwalczania dezinformacji w internecie. Będzie jednak kontynuować prace w tym obszarze.

Do grudnia 2018 r. Komisja przedstawi sprawozdanie z poczynionych postępów. W sprawozdaniu zbadane zostanie również zapotrzebowanie na dalsze działania, mające na celu zapewnienie stałego monitorowania określonych działań i ich oceny.